

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дмитришин В. Березанська В. Інтелектуальна власність на програмне забезпечення в Україні. Київ. Вірлен, 2005. 304 с.
2. Грушевська Н. Правова охорона комп'ютерних програм: як правовласнику захистити свої права. Юридична Газета online. №1 від 19.01.2021. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/pravova-ohorona-kompyuternih-program-yak-pravovlasniku-zahistiti-svoyi-prava.html>.
3. Єфремова К. В. Правова природа комп'ютерної програми як об'єкту інноваційних відносин. Актуальні питання інноваційного розвитку. 2012. № 2. С. 24-29.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Брайко Ю. В.

*аспірант кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету
Науковий керівник: Грибачову І. П.
к.ю.н. доцент кафедри КПДС ННІ права
Сумського державного університету*

На сьогоднішній день в Україні на державному рівні проголошено стратегічний курс на формування інтелектуально орієнтованої економіки, зокрема, збільшення обсягів надання високотехнологічних послуг. Даний аспект підвищує роль авторського права як галузі, що забезпечує правову охорону результатів творчої діяльності [5, с. 96].

Охорона та захист авторського права, на сучасному етапі, має особливо важливе значення. По-перше, це пов'язано з тим, що ринкова економіка дає широкі можливості для розвитку правовідносин у сфері творчої діяльності. По-друге, сьогодні можна констатувати широкий розмах посягань на авторське право. А приймаючи до уваги, що новачі складають вагомую частину людського життя, новітні технології практично стають вигідним товаром.

Необхідно зазначити, що окремим аспектам охорони та захисту авторських прав присвячені концепції таких відомих цивілістів, як В. А. Дозорцева, О. А. Підпригори, Ю. С. Шемшученка, Р. Б. Шишки та інших.

Але на сьогодні існує нагальна потреба у виробленні комплексного підходу щодо правової охорони авторських прав, яка б відповідала реаліям сьогодення. Адже в процесі розвитку сучасних технологічних новацій та інформаційного суспільства, своєї актуальності набуває розгляд питань, присвячених певним аспектам та співвідношенню захисту та охорони авторських прав на національному та міжнародному рівнях.

Забезпечення такої охорони можливе лише за наявності відповідної нормативно-правової бази, що адекватно відображала б існуючі реалії як в економічному, так і в суспільному житті держави. Причому Конституція України [1] закріплює та гарантує фундаментальні права і свободи людини і громадянина у сфері інтелектуальної власності. Проте слід відзначити, що найчастішими порушеннями авторських прав є дії, що порушують немайнові та майнові права автора, як то: піратство; плагіат; ввезення на територію України екземплярів твору без дозволу осіб, що володіють авторським правом, тощо.

Попри законодавчі зусилля Верховної Ради та законодавчої ініціативи Президента України, у нормативно-правовому забезпеченні захисту авторських існує ряд невирішених проблем. Згідно рішення Міжнародного альянсу інтелектуальної власності Україна очолює список, який складається з 58 країн, що мають низькі стандарти захисту інтелектуальної власності. Це підтверджується також результатами дослідження Міжнародного альянсу із захисту інтелектуальної власності щодо розповсюдження піратської продукції.

До засобів цивільно-правової охорони прав інтелектуальної власності належать: законодавче закріплення відповідних прав у законодавстві, встановлення законодавчого регулювання певних видів господарської діяльності та приєднання України до відповідних міжнародних угод. Україна є учасницею більш ніж 15 універсальних міжнародних конвенцій та договорів у сфері інтелектуальної власності, якими на рівні міжнародного співтовариства встановлено високі вимоги до правової охорони авторського права. Серед зазначених конвенцій та договорів назвемо найважливіші: Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (1886 р.), до якої Україна приєдналась 31 травня 1995 р.;

Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право (1952 р.), яка набула чинності для України 23 грудня 1993 р.;

Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (1961 р.);

Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм (1971 р.);

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право (1996 р.);

Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми (1996 р.);

Угода з торгових аспектів прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS) (1994 р.). Проте слід зазначити, що міжнародна система охорони авторського права представляє

собою дуже складний механізм, основу якого складає Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів, у її численних редакціях [2].

Становлення системи правової охорони права інтелектуальної власності в об'єктивному значенні, в Україні ще не завершилося.

Чинна система постійно удосконалюється, про що свідчить прийняття 16 січня 2003 року Цивільного кодексу України, у якому визначені основні концептуальні засади системи правової охорони інтелектуальної власності. Проте на даний момент однією з проблем є тлумачення та співвідношення термінології наведеної у Цивільному кодексі [3] та Законі України “Про авторське право і суміжні права” [4] (наприклад чітке розмежування понять “опублікування” та “розповсюдження”). Необхідно зазначити, що у спеціальній юридичній літературі пропонувалось також розповсюдження авторсько-правової охорони на нові об'єкти, які не є результатами творчої діяльності (нетворчі бази даних, технічні засоби захисту авторського права, тощо).

Крім того, чинним законодавством України передбачено дві форми захисту авторського права: юрисдикційна та неюрисдикційна. Перша форма захисту забезпечується за допомогою державних органів та реалізується в процесі кримінального і цивільного провадження, а також провадження по справах про адміністративні порушення у сфері авторського права. Досліджуючи особливості цієї форми захисту, слід звернути увагу, що фахівці вказують на ряд недоліків матеріального та процесуального механізму її реалізації.

Наприклад, нагальним є вироблення рекомендацій щодо вдосконалення кримінально-правової охорони авторського права, уточнення складу об'єктів авторського права за цивільним законодавством України, тощо. Друга форма являє собою дії громадян та організацій по захисту авторських прав, які вони здійснюють самостійно, без доведення до державних або інших компетентних органів. При цьому мають на увазі тільки законні способи захисту, такі як, наприклад, повідомлення порушника про існування авторських прав і пропонування вирішити суперечку шляхом переговорів.

Відповідно до міжнародного та національного законодавства набуття авторського права не потребує виконання будь-яких формальностей. Саме в цьому і полягає одна з основних відмінностей об'єктів авторського права від торгових марок, винаходів, промислових зразків, для яких реєстрація є обов'язковою умовою здійснення і захисту своїх прав. Добровільна реєстрація авторського права дозволяє здобути низку переваг при використанні твору:

встановити дату створення твору; підтвердити право власності на твір, тощо. Крім того, свідоцтво є необхідним при комерціалізації твору різними способами. При цьому слід

вказати, що у спорах щодо захисту авторських прав, найбільш складним моментом є необхідність підтвердження належності авторства на твір, використання якого є предметом спору. Охорона авторських прав ставиться у залежність від правомірності їх набуття, а також від меж здійснення таких прав.

В цілому в Україні захист суб'єктів авторського права і суміжних прав їх представниками мало поширений – на сьогодні існує відносно невелика кількість подібних установ. Їх можна поділити на дві групи: загальні, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної власності (Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності, Українська спілка інтелектуальної власності), та спеціалізовані, які регулюють відносини у сфері авторського права і суміжних прав (Громадська організація “Авторсько-правове товариство”, Громадське об'єднання “Антипіратський союз України”, тощо).

З огляду на наведене, сьогодні існує нагальна потреба в проведенні ґрунтовного та концептуального дослідження саме практичних аспектів проблеми охорони та захисту авторських прав, що надасть можливість адекватного, проблемам сучасності, вдосконалення механізму реалізації охорони та захисту авторських прав на національному та міжнародному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України: (з офіційним тлумаченням Конституційного Суду України). К.: Ліра – К, 2006. 26 с.
2. Бернская конвенция об охране литературных и художественных произведений. – Женева: ВОИС/ No. 287 (R).
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.
4. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 13. Ст. 181.
5. Ващинець І. І. Поняття технічних засобів захисту авторського права та їх правовий статус за чинним законодавством України. Підприємництво, господарство і право. 2005. № 3. С. 95-101.
6. Фучеджі В. Д., Ганеліна К. І. Правові аспекти охорони і захисту авторських прав. URL: <http://saransk.ruc.su/upload/medialibrary/eca/korolev.pdf>.